

Niina Hakala & Lotta Mäkinen

**VANHEMPIEN VARHAISEN
VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS 0–5-
VUOTIAAN LAPSEN KIELEN KEHITYKSELLE**
Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2026

TIIVISTELMÄ

Niina Hakala & Lotta Mäkinen: Vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen merkitys 0–5-vuotiaan lapsen kielen kehitykselle
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma, varhaiskasvatuksen opettaja
Tammikuu 2026

Varhaislapsuus on keskeinen vaihe lapsen oppimisen ja kehittymisen kannalta. Vanhemman sekä lapsen välinen vuorovaikutus muodostaa tärkeän perustan erityisesti kielen kehitykselle. Kielen kehitys ei ole ainoastaan biologinen prosessi, vaan siihen vaikuttavat merkittävästi vuorovaikutuksen laatu, vanhemman sensitiivisyys sekä lapsen mahdollisuudet osallistua vastavuoroiseen kommunikointiin. Aiemmissä tutkimuksissa on osoitettu, että varhainen vuorovaikutus on yhteydessä lapsen kehitykseen. Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tarkastella vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä 0–5-vuotiaan lapsen kielen kehitykselle. Tutkimuksessa selvitetään, millä menetelmillä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta on tutkittu, mille kielen kehityksen osa-alueille vuorovaikutuksella on erityisesti merkitystä sekä millaisella vuorovaikutuksella on yhteys lapsen kielen kehitykseen.

Tutkimus toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Aineisto kerättiin neljästä tietokannasta, ja lopulliseen aineistoon valikoitui kahdeksan vertaisarvioitua kotimaista ja kansainvälistä tutkimusta. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen.

Tulokset osoittavat, että vanhemman varhaisella vuorovaikutuksella on yhteys useisiin kielen kehityksen osa-alueisiin, erityisesti vuorovaikutustaitoihin, puheen tuottamisen taitoihin sekä kielen ymmärtämiseen. Keskeisiksi kielen kehitystä tukeviksi tekijöiksi nousivat vanhemman sensitiivisyys, lapselle suunnattu puhe, vuorovaikutuksen laatu ja vastavuoroisuus. Tutkimus korostaa varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kielen kehityksen tukemisessa.

Avainsanat: vuorovaikutus, kielen kehityksen osa-alueet, kielen kehitys, 0–5-vuotiaat lapset, systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia: ChatGPT ja Microsoft Copilot

Tekoälysovellusten nimet ja versiot: [Listaa tähän kaikki tekoälysovellukset ja niiden versiot, joita olet käyttänyt tutkielmaprosessin aikana.]

- ChatGPT free
- Microsoft Copilot

Käyttötarkoitus: [Kuvaa tähän yksityiskohtaisesti, mihin tarkoitukseen ja miten tekoälyä on sovellettu opinnäytteeseen tutkielmaprosessin aikana.]

- Käytimme tekoälyä apunamme suomentamaan englanninkielisiä tekstejä, artikkeleita ja tutkimuksia.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: [Luettele tähän kaikki opinnäytteen vaiheet ja osiot, joissa tekoälyä on tutkielmaprosessin aikana käytetty.]

- Käytimme tekoälyä artikkeleita lukiessamme ja artikkeleita valitessamme suomentamaan englanninkieliset osiot.

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	6
2	TEOREETTINEN TAUSTA	8
2.1	Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus	8
2.2	Kielen kehitys ja puhumaan oppiminen	10
2.3	Kielen kehityksen osa-alueet varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteista	11
2.4	Vanhemman vuorovaikutus suhteessa lapsen puhumaan oppimiselle	12
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
3.1	Tutkimustehtävä.....	14
3.2	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus.....	14
3.3	Tutkimusaineisto	16
3.3.1	<i>Tutkimusartikkelien haku ja seulonta</i>	16
3.3.2	<i>Valitut tutkimusartikkelit</i>	17
3.4	Sisällönanalyysi.....	22
4	TULOKSET	23
4.1	Ensimmäinen tutkimuskysymys, millä menetelmillä vanhempien vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kielen kehitykselle on tutkittu?.....	23
4.2	Toinen tutkimuskysymys, mille kielenkehityksen osa-alueille vanhemman vuorovaikutuksella on erityisesti merkitystä?	24
4.3	Kolmas tutkimuskysymys, millaisella vuorovaikutuksella on yhteys kielen kehitykselle?	27
5	TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	30
5.1	Tulosten pohdinta	30
5.2	Eettisyys ja luotettavuus	31
5.3	Tekoäly.....	33
5.4	Jatkotutkimusideoita	33
	LÄHTEET	35
	TUTKIMUSAINEISTO	37

1 JOHDANTO

Vanhempien vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kielenkehitykselle on selvitetty monissa tutkimuksissa. Tulokset puolesta puhuvat laadukkaana vuorovaikutuksen olevan merkittävä tekijä lapsen kielenkehitykselle. Tässä tutkimuksessa käsittelemme varhaiskasvatukseen kiinteästi liittyvää ja mielestämme tärkeää sekä mielenkiintoista aihetta. Vuorovaikutus on merkittävässä osassa lasten kielellistä kehitystä sekä puhumaan oppimista. Paavola-Ruotsalainen ja Rantalainen (2020) nostavat esille ajatuksen siitä, että ensihetkistä lähtien lapsi saa runsaasti kokemuksia inhimillisestä vuorovaikutuksesta. Sekä alan tutkimusten että omien kokemustemme perusteella lasten kognitiiviset taidot kehittyvät, kun he saavat olla vuorovaikutuksessa vanhempiensa kanssa. Lapsen elämän ensimmäisten vuosien aikana lapsi viettää eniten aikaa vanhempiensa kanssa, siksi vanhempi-lapsi-vuorovaikutusta voidaan pitää merkittävämpinä varhaista kehitystä säätelevänä tekijänä (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Tässä tutkimuksessa perehdymme aiheeseen tarkemmin ja selvitämme vanhempien vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kielenkehitykselle.

Tutkimuksessamme tarkastellaan vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä 0–5-vuotiaan lapsen kielen kehitykselle. Käsittelemme aihetta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keinoin perehtymällä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, sillä aihetta on laajasti tutkittu eri näkökulmista. Vanhempien ja lasten välisellä vuorovaikutuksella on erityisesti vaikutusta vuorovaikutustaitoihin. Tavoitteenamme on selvittää, mille kielenkehityksen osa-alueille vanhempien vuorovaikutus erityisesti vaikuttaa ja millä menetelmillä aihetta on tutkittu. Myös meitä kiinnostava kysymys on, millaisella vuorovaikutuksella on loppupeleissä yhteyttä kielen kehitykselle.

Nykyään olemme yhä kiinnostuneempia sekä tietoisempia, millainen vuorovaikutus tukee lapsen kielenkehitystä. Vuorovaikutus ei tarkoita vain keskustelemista kahden henkilön välillä, vaan siihen kuuluvat ilmeet, eleet, kosketus sekä vuorottelu. Vuorovaikutus lähtee liikkeelle turvallisuuden tunteesta, jossa lapsi huomaa vanhemman vastaavan hänen tarpeisiinsa. Siiskonen ja kumppanit (2014)

mainitsevat perusturvallisuuden olevan lähtökohtana vauvan kielenkehitykselle, jotta hän kykenisi tarkkailemaan ympäristöään sekä harjoittelemaan taitojaan eri kehityksen osa-alueilla.

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa käsittelemme seuraavaksi aiheemme keskeiset käsitteet sekä vastaamme tutkimuskysymyksiin ja pohdimme aihetta tutkimuksia apuna käyttäen. Tämän jälkeen siirrymme tarkastelemaan tuloksia. Lopuksi tarkastelemme tutkimuksemme eettisyyttä ja pohdimme, kuinka eettisyyttä olisi vielä voinut lisätä. Esitämme myös mahdollisia jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus

Vastasyntyneellä vauvalla on biologinen tarve olla yhteydessä ympäristönsä kanssa, eikä hän selviäsi ilman aikuisen huolenpitoa ja hoivaa (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Vuorovaikutus on myös merkittävä asia lapselle, sillä hänen oman aktiivisen toimintansa ja sen kautta tapahtuvan oivaltamisen ansiosta oppiminen on ylipäätään mahdollista (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2012). Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus, ja erityisesti vanhemman tuottamat aloitteet vaikuttavat positiivisesti lapsen kehitykseen. Kun lapsen lähellä olevat aikuiset käyttäytyvät johdonmukaisesti ja erityisesti lapsen tarpeisiin vastaten, lapsi oppii luottamaan, että hän saa tarvittaessa apua ja tukea (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020).

Vuorovaikutustaitojen kehittyminen on prosessi ja sen juuret ovat lapsen synnynnäisessä kiinnostuksessa toisia ihmisiä kohtaan (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Lapsen vuorovaikutuksellinen kehitys ei kuitenkaan voisi lähteä liikkeelle ilman inhimillisen vuorovaikutuksen kokemuksia, sillä lapsen ensimmäisten vuosien aikana hän viettää eniten aikaa vanhempiensa kanssa. Tämän vuoksi vanhempi-lapsi-vuorovaikutusta pidetään merkittävimpinä varhaista kehitystä säätelevänä tekijänä (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Näitä havaintoja puoltavat myös aivotutkimukset. Paavola-Ruotsalainen ja Rantalainen (2020) toteavat myös, että aivojen kehitys ja toiminta sekä vuorovaikutuskokemukset ja tunteet muodostavat kaikkien osatekijöiden kokonaisuuden, jossa ne ovat yhteydessä toisiinsa.

Paavola-Ruotsalainen ja Rantalainen (2020) toteavat, että vanhemman reagointi pienen lapsen käyttäytymiseen on vaistomaista. Vuorovaikutus on dynaamista, eli se muuttuu tilanteesta toiseen ja sopeutuu lapsen kehitykseen. Tärkeä osa vuorovaikutusta on vanhemman sensitiivisyys, eli vuorovaikutuksellinen herkkyys lasta kohtaan. Sensitiivinen vanhempi innostaa ja houkuttelee virkeää lasta

osallistumaan vuorovaikutukseen tai rauhoittelee lasta, jos hän huomaa lapsen olevan väsynyt (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Jos vanhempi ei osaa reagoida sensitiivisesti lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja tilanteisiin, se voi heijastua vuorovaikutustilanteissa vanhemman kontrolloivuutena (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Reagoimaton vanhempi ei huomaa lapsen aloitteita tai koe tarpeelliseksi vastata niihin (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020).

Vanhemman vaikeudet olla oikeanlaisessa vuorovaikutuksessa voivat johtua heidän omista kokemuksistaan, tietämyksestä tai elämäntilanteesta (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Vanhempi voi saada apua vuorovaikutustilanteisiin esimerkiksi neuvolasta tai varhaiskasvatuksesta.

Varhaiskehityksen vaiheissa vuorovaikutus on lapselle ilmeitä, liikkeitä ja asentoja, sekä eleitä ja ääntelyitä (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Lapsi oppii havainnoimaan ympäristöään rauhallisin mielin ja olemaan vuorovaikutustilanteissa avoin ja aktiivinen (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020).

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen vastavuoroisuus on tärkeä osa vanhemman vuorovaikutuksen ja toiminnan muotoutumista (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Esimerkiksi lapsen itku, katsekontakti ja hymy voivat vaikuttaa vanhemman toimintaan ja lapsen aloitteisiin vastaamiseen (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Vanhemman ja lapsen virittäytyminen samaan aktivaation tasoon ja tunnetilaan heijastuu lyhyissä hetkissä, mutta ne ovat erittäin olennaisia lapsen kehityksen kannalta. Vauva pääsee helpoiten vuorovaikutukseen silloin, kun vanhemmalla on häneen kosketus-, näkö- ja kuulokontakti. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Kaiken kaikkiaan vuorovaikutuksen aikainen toiminta pienen lapsen kanssa on sellaista, että se houkuttelee ja auttaa lasta tulemaan mukaan vuorovaikutukseen.

2.2 Kielen kehitys ja puhumaan oppiminen

Kielenkehitys tarkoittaa kielen ja puheen oppimista, johon kuuluvat sanavaraston laajeneminen, itsensä ilmaisu sekä puheen tuotto ja ymmärtäminen. Kielenkehitys on nopeinta kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Vauvat ovat syntymästään lähtien

herkistyneitä ihmiskasvoille sekä -äänille, ja heillä on todettu olevan kommunikatiivisia valmiuksia jäljitellä kasvonilmeitä sekä yksinkertaista ääntelyä (Siiskonen ym. 2014). Yksinkertainen ääntely ei kuitenkaan ole sama asia kuin jokeltelu. Yksinkertaisesta ääntelystä ei erota vokaaleita ja konsonantteja toisin kuin jokeltelusta. Silvén (2006) toteaa vauvojen jokeltelevan enemmän ja se on äänteellisesti rikkaampaa, mikäli vanhempi ajoittaa hymynsä ja kosketuksensa lapsen viesteihin. Hymyllä ja kosketuksella vauva myös kokee olonsa turvalliseksi sekä tulleen kuulluksi. Kunnari ja Savinainen-Makkonen (2012) mainitsevat, että jokelluksen ja varsinaisten sanojen erottaminen toisistaan on haasteellista ja siksi usein käytetään käsitettä protosana, jolla viitataan lapsen itsekehittelemiin sanamuotoihin. Monipuolisen ja konsonantteja sisältävän jokeltelun on todettu olevan yhteydessä ensisanojen ilmaantumiseen (Siiskonen ym. 2014). Arolan ja kumppaneiden (2009) mukaan äidin sensitiivisellä vuorovaikutuksella ja hoivapuheella on tutkittu olevan myönteinen vaikutus lapsen kielen kehitykselle ja erityisesti puheen ymmärtämistaitojen kannalta.

Kunnarin ja Savinainen-Makkosen (2012) mielestä sanojen omaksuminen vaatii lapselta sisäisten mielikuvien muodostamista, kommunikaatiotilanteisiin liittyvien havaintojen jäsentämistä ja merkityksen sitomista havaintoihin. Lisäksi fonologiset, morfologiset sekä syntaktiset taidot ovat välttämättömiä (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2012). Lapsen kielenoppiminen on luonnollinen prosessi, joka tapahtuu ilman opettamista. Sanaston ymmärtäminen alkaa aikaisemmin kuin sen tuottaminen. "Ensimmäisten sanojen ymmärtäminen sijoitetaan noin 7–9 kuukauden ikään" (Kunnari & Savinainen-Makkonen, 2012). Ensimmäiset sanat ilmaantuvat noin vuoden iässä. Näissä kummasakin kehitys on kuitenkin hyvin yksilöllistä.

2.3 Kielen kehityksen osa-alueet varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteista

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden mukaan kielen kehityksen osa-alueisiin kuuluvat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti sekä sanavarasto ja kielitietoisuus (Opetushallitus, 2022). Näitä osa-alueita kutsutaan myös lapsen kehittyviksi kielellisiksi identiteeteiksi ja kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueiksi

(Opetushallitus, 2022). Tulokset osiossa kerromme, mihin kielen kehityksen osa-alueisiin vuorovaikutuksella on merkitystä.

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2022) kertoo, että vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ovat tärkeitä. Myös lasten non-verbaaleihin viesteihin vastaaminen on keskeistä.

Kielen ymmärtämisen taitoja täytyisi tukea kielellisen mallintamisen avulla (Opetushallitus, 2022). Vasun (2022) mukaan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lapsen sanavaraston kehittymistä. Tätä tukemassa voivat olla kuvaileva ja tarkka kieli, sekä tarvittaessa kuvat, esineet ja tukiviittomat (Opetushallitus, 2022).

Puheen tuottamisen taidoille keskeistä on rohkaisu käyttämään puhetta toisten ihmisten kanssa, se auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä (Opetushallitus, 2022). Huomiota voi kiinnittää myös äänensävyihin- ja painoihin.

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2022) mukaan kielen käyttötaidoiksi luetaan tilannetietoinen kielen käyttö. Kielen käyttötaitoja harjoitellaan kertomalla, selittämällä ja puheen vuorottelulla sekä eläytymisellä ja huumorilla (Opetushallitus, 2022). Vasun (2022) mukaan myös tutustuminen erilaisiin teksteihin auttaa kielen käyttötaitojen kehittymisessä, sillä se auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Kielellisen muistin ja sanavaraston kehittymisessä auttaa lorut, laululeikit, muu leikkittely, nimeäminen ja kuvaavien sanojen käyttäminen (Opetushallitus, 2022). Vasussa (2022) mainitaan myös keskustelut ja kirjojen lukeminen sekä tarinoiden kerronta. Ne voivat tarjota mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä.

Vasun (Opetushallitus, 2022) mukaan kielitietoisuuden kehittymisessä auttaa erityisesti lähiympäristön eri kielten havainnointi. Kielitietoisuudelle tärkeää on kielen muodot ja rakenteet, kuten sanat, tavut ja äänteet. Kielitietoisuutta voi kehittää rohkaisemalla lapsia kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti (Opetushallitus, 2022).

2.4 Vanhemman vuorovaikutus suhteessa lapsen puhumaan oppimiselle

Kielen ja puheen kehityksen kannalta keskeisimpänä esikielellisen kehityksen merkkipaaluna pidetään kykyä tavoitteelliseen kommunikointiin (Paavola-

Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Uusien taitojen, myös kielellisen kehityksen, oppiminen edellyttää yksilön omaa aktiivista toimintaa. Tiedot ja taidot karttavat, kun lapsi saa paljon mahdollisuuksia olla kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Vanhemman kanssa käydyistä vuorovaikutustilanteista kertyvän kokemuksen myötä lapsi oppii hallitsemaan kielen sanaston ja rakenteen lisäksi sen tarkoituksenmukaisen käyttämisen erilaisissa tilanteissa. Lapsen mahdollisuus saavuttaa haluamiaan asioita kommunikoimalla lisää lapsen motivaatiota oppia kieltä. Lapsi oppii, että kielen avulla hän pystyy ilmaisemaan tarpeitaan ja vastaamaan vanhempien pyyntöihin (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020).

Myös vanhemman sensitiivisyydellä on tutkittu olevan vaikutusta lapsen kielen ja puheen kehitykseen (Paavola 2006; Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020). Kielellisen kehityksen tukeminen on tärkeä osa vanhemman vuorovaikutusta lasta kohtaan. Esimerkiksi synnytyksen jälkeisellä masennuksella on huomattu olleen vaikutusta lapsen kielelliselle kehitykselle, sillä puutteellisuus lapsen elinolosuhteissa ja mahdollinen perustarpeiden laiminlyönti vaikuttavat merkittävästi kielelliseen kehitykseen (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020). Kielellisen kehityksen tukeminen voi olla esimerkiksi asioiden ja esineiden nimeämistä, lapselle puhumista, lapsen ääntelyn jäljittelyä, lapsen ilmauksien laajentamista ja kielentämistä sekä lapsen itsenäisen toiminnan tukemista (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020). Monen lapsen perheessä on saatettu tehdä havaintoja siitä, kuinka esikoisen tulokset monissa varhaisissa kielitoimissa myöhemmin syntyneisiin sisaruksiinsa verrattuna osoittavat, että vuorovaikutusrakenteilla on merkitystä kielellisen kehityksen varhaisessa vaiheessa (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksemme tavoitteena on perehtyä ja sen jälkeen myös syventyä vanhempien varhaisen vuorovaikutuksen merkitykseen lapsen puhumaan oppimiselle systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla. Tutkimuksemme pyrkii kartoittamaan ja tarkastelemaan sitä, kuinka vuorovaikutusta on tutkittu aiemmissa tutkimuksissa suhteessa puhumaan oppimiselle. Tutkimuksessamme haluamme myös tutkia sitä, mille kielenkehityksen osa-alueille vanhemman vuorovaikutuksella lopulta on merkitystä. Lähestymme aihetta seuraavien tutkimuskysymyksien avulla:

1. Millä menetelmillä vanhempien vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kielen kehitykselle on tutkittu?
2. Mille kielenkehityksen osa-alueille vanhemman vuorovaikutuksella on erityisesti merkitystä?
3. Millaisella vuorovaikutuksella on yhteys kielen kehitykselle

3.2 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksen avulla hahmotetaan olemassa olevan tutkimuksen kokonaisuutta (Johansson, 2007). Jotta saataisiin tietoa siitä, miten paljon tutkimustietoa on jo olemassa ja millaista tutkimus sisällöllisesti on, tarvitaan kirjallisuuskatsauksen tiettyjen aiheeseen liittyvien tutkimusten yhteen kokoamista (Johansson, 2007). "Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tiivistelmä tietyn aihepiirin aiempien tutkimusten olennaisesta sisällöstä" (Salminen, 2011. S. 9). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus etenee vaihe vaiheelta suunnittelusta raportointiin.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkija käy läpi paljon tutkimusmateriaalia tiivistetyssä muodossa pyrkien asettamaan tutkimuksen sekä historialliseen että oman tieteenalansa kontekstiin (Salminen, 2011). Tämä kirjallisuuskatsaus valikoitui menetelmäksemme, koska tarkoituksena on käydä

systemaattisesti läpi aikaisempia tutkimuksia liittyen varhaisen vuorovaikutuksen merkitykseen kielen oppimisessa sekä mille kielenoppimisen alueelle vanhemman vuorovaikutuksella on merkitystä. Salminen (2011) mainitsee systemaattisen kirjallisuuskatsauksen luovan tieteellisesti uskottavia kriteereitä. Systemaattiseen hakuun kuuluvat tiedonhaku selkeillä kriteereillä sekä ennakkosuunnitelmalla. Johanssonin (2007) mukaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheisiin kuuluvat suunnitelman lisäksi myös katsauksen tekemisen hakuineen, analysointineen sekä synteeseineen ja lopuksi katsauksen raportoinnin. Tutkimuksessamme huomioimme nämä seikat.

Johanssonin (2007) mukaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen suunnitteluvaiheessa tarkastellaan aiempaa tutkimusta aiheesta, määritellään katsauksen tarve ja tehdään tutkimussuunnitelma. Tutkimuskysymysten asettamisen jälkeen lähdetään pohtimaan ja valitsemaan menetelmiä. Menetelmät käsittelevät hakutermien pohtimista ja tietokantojen valintaa (Johansson, 2007). Myös tutkimusten laadun arviointi on tärkeää ja se takaa kirjallisuuskatsauksen systemaattisuuden. Petticrew ja Roberts (2006) kertovat, että systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekoon vaaditaan kaksi tutkijaa, jotta olemassa olevien tutkimusten valinnan ja käsittelyjen voidaan katsoa pitävän. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toisessa vaiheessa hankitaan ja valikoidaan tutkimukset, analysoidaan ne sisällöllisesti ja laadullisesti sekä syntetisoidaan tutkimuksen tulokset (Johansson, 2007). Viimeisessä vaiheessa raportoidaan tulokset ja tehdään johtopäätökset sekä suositukset (Johansson, 2007).

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on huomioitava, että tutkimukset ovat laadultaan vaihtelevia, sillä systemaattisuus ei kerro mitään sen teosta (Johansson, 2007). Aveyard (2014) korostaa, että systemaattinen kirjallisuuskatsaus ei vaadi tutkimuseettisen toimikunnan hyväksyntää, sillä siinä käytetään jo julkaistua aineistoa, eikä sitä kerätä itse. Muina haasteina hän kertoo olevan vaativuus ja se, kuinka paljon systemaattinen kirjallisuuskatsaus vie aikaa. Myös kirjallisuuskatsauksen eri tutkimusten tulosten yhdistäminen voi olla haastavaa (Aveyard, 2014). Tutkimukset saattavat käyttää erilaisia tutkimusasetelmia, käsitellä hieman erilaisia näkökulmia samaan aiheeseen tai esittää tulokset tavoilla, jotka vaikeuttavat niiden vertailua (Aveyard, 2014).

3.3 Tutkimusaineisto

Systemaattisessa haussa keskityimme Tampereen yliopiston kirjaston tietokantoihin. Tampereen yliopiston tietokannoista tutkimukseemme valikoituivat kotimaiset artikkeliviitetietokannat Finna ja Arto, sekä ERIC ja Education Collection (ProQuest) tietokannat. Käytimme myös Andoria apunamme. Andor on Tampereen korkeakoulujen hakupalvelu, mistä voi löytää niin vertaisarvioituja artikkeleita kuin tietokantojakin. Tietokantojen valinnassa huomioimme niiden sisältävän kasvatustieteellisiä sekä tutkimukseemme sopivia lähteitä.

Tutkimusaineistonaamme toimivat sekä kotimaiset että kansainväliset vertaisarvioidut artikkelit. Systemaattisesta hausta tuloksia löytyi vain vähän kotimaisia artikkeleita, siksi päädyimme valitsemaan niistä vain kolme. Kansainvälisiä artikkeleita löytyi kuitenkin paljon enemmän. Tutkimuksemme aihe on hyvin laaja, joten hakutuloksia tuli myös paljon. Seuloimme vertaisarvioituja artikkeleita siten, että otsikoissa tulee nousta esille sen sisältävän vuorovaikutukseen ja kielenkehitykseen liittyvää tutkimusta. Tämän jälkeen siirryimme lukemaan tutkimusartikkeleiden tiivistelmiä. Lopulta tutkimukseemme valikoitui kahdeksan tutkimusartikkelia.

3.3.1 Tutkimusartikkelien haku ja seulonta

Tässä kirjallisuuskatsauksessa käyttämämme tietokannat valittiin Tampereen yliopiston kirjaston Andor-hakupalvelusta. Tietokantoihin tutustumisen jälkeen päädyimme käyttämään tiedonhaussamme Finna, ARTO, Education Collection (ProQuest) ja ERIC-tietokantoja. Kyseiset tietokannat valikoituivat kirjallisuuskatsaukseemme sen takia, että ne keskittyvät erityisesti kasvatustieteen tutkimusalueeseen. Uskoimme tietokantojen myös sisältävän eniten tutkimuksen aiheeseen liittyviä kansainvälisiä ja vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita. Aiheellemme ehdottomasti tyypillistä on kansainvälisyys, joten tietokannoissa käytimme suomen kielen termien ”varhainen vuorovaikutus” OR ”kielellinen kehitys” OR ”puhumaan oppiminen” OR ”vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus” lisäksi englanninkielisiä hakulausekkeita, kuten ”early interaction” AND ”speech development” AND ”interaction” AND ”language development”. Kyseiset hakutermit valikoituivat käytettäväksi niiden sopivuudella keskeisiksi käsitteiksi

tutkimukseemme. Haut suoritimme suomen lisäksi myös englanniksi, koska vuorovaikutuksen merkityksestä puhumaan oppimiselle ei löytynyt riittävästi kotimaisia suomenkielisiä tutkimuksia. Kansainvälisesti aihetta on tutkittu enemmän, jonka vuoksi tulemme käsittelemään tutkimusaihetta niin suomalaisesta kuin kansainvälisestäkin näkökulmasta.

Tietokantojen ja hakutermien valintojen jälkeen seuloimme aineiston ja rajasimme hakutuloksia. Ensimmäinen haku tuotti hyvin suuren määrän tuloksia. Oli heti selvää, että hakua pitää rajata jonkin verran. Näiden tulosten rajaamiseksi lähdimme seulomaan aineistoa hyödyntämällä erilaisia sisällyttämiskriteerejä.

Seulontavaiheessa rajasimme kaikkien tietokantojen tutkimusartikkelien haku koskemaan vain vertaisarvioituja, kokonaan saatavilla olevia tutkimusartikkeleita ja -väitöskirjoja, jotka ovat julkaistu vuosien 2000–2025 aikana. Valitsimme artikkelit kahden vuosikymmenen ajalta, jotta saisimme mahdollisimman tarkkoja hakutuloksia, sillä moni uudempi artikkeli liittyi alustavien hakujen mukaan aiheeseemme vain osittain, eivätkä siksi olleet relevantteja. Hakutermimme saivat esiintyä missä kohtaa tahansa tekstissä.

Seuraavassa ja viimeisessä seulontavaiheessamme teimme aineiston valinnat lukemalla ensin tutkimusartikkeleiden tiivistelmät. Taulukointivaiheessa luimme artikkelit kokonaan läpi, jonka perusteella valittuja tutkimusartikkeleita tippui pois vielä neljä epäolennaista. Tämän jälkeen tutkimusartikkeleita oli jäljellä enää kahdeksan ja niistä muodostui lopulta kirjallisuuskatsauksemme lopullinen aineisto.

3.3.2 Valitut tutkimusartikkelit

Tutkimusartikkelimme tulivat systemaattisesta hausta. Seulonnan jälkeen tutkimukseemme valikoitui seitsemän vertaisarvioitua tutkimusartikkelia ja yksi vertaisarvioitu väitöskirja. Ne käsittelevät vanhempien ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vaikutusta alle 6 –vuotiaan lapsen kielenkehitykseen. Valitsemistamme tutkimusartikkeleista kolme (Rantalainen, 2023; Silvén, 2006; Arola ym., 2009) ovat Suomesta, yksi (Justice ym., 2019) USA:sta, yksi (Brushe ym., 2025) Iso-Britanniasta, yksi (Rivero ym., 2023) Espanjasta, yksi (Safwat & Sheikhy, 2014) Egyptistä ja yhdessä tutkimuksessa (Şengül-Inal ym., 2025) aineistoa oli kerätty Norjasta, Saksasta sekä USA:sta. Käytimme seulonnassa taulukointia

avuksemme havaitsemaan epäsoivat artikkelit pois. Taulukkoomme tulivat kysymykset, kuten “Miten vuorovaikutus ja kielen kehitys on määritelty?”, “Mihin teoreettiseen viitekehykseen tutkimus nojaa?” sekä “Tutkimuksen päätulos ja päätelmät vuorovaikutuksen ja kielenkehittymisen kannalta” autoivat havainnoimaan artikkelien sisältöä. Teimme tarkan lukutason rajauksen huomioimalla, vastaavtko artikkelit tutkimuskysymyksiimme. Kysymyksiin vastaaminen onnistuu vain tutkimuksemme avainsanoja käsittelevillä artikkeleilla. Taulukkomme ei päätenyt kokonaisuutena tähän lopulliseen työhön, mutta sovelsimme siitä hieman lyhyemmän version tähän nähtävälle (ks. Taulukko 1). Valittujen tutkimusartikkelien tarkastelu perustui teoreettiseen viitekehykseen, joka painottaa vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kielen kehityksessä. Lisäksi vanhempien kokema stressi sekä sosioekonominen asema nousi esille lapsen kielen kehityksessä.

TAULUKKO 1. Tutkimusartikkelien seulonta. Tutkimuksen nimi ja osallistujat.

Artikkeliviite ja maa, jossa aineisto on kerätty	Tutkimuksen aineisto (osallistujat, ikä...)
1. Justice, Laura M., et al. “Conditions of Poverty, Parent–Child Interactions, and Toddlers’ Early Language Skills in Low-Income Families.” <i>Maternal and Child Health Journal</i> , vol. 23, no. 7, 2019, pp. 971–78, https://doi.org/10.1007/s10995-018-02726-9 . USA	Tutkimukseen osallistujat olivat Kids in Columbus –tutkimuksesta. Hoitajat (lasten äidit) kokivat aineellisia vaikeuksia. Äitien keski-ikä 26 –vuotta ja lapset tutkimuksen alussa 4-7 kuukautta. Ja lopussa 2 –vuotiaita.
2. Rantalainen, K. (2023.) <i>EARLY LANGUAGE DEVELOPMENT: RELATIONSHIPS WITH SOCIAL-EMOTIONAL/ BEHAVIOURAL</i>	Tutkimukseen osallistui 60 suomalaista taaperoa ja heidän äitiään. Taaperot olivat 18-36 kk ikäisiä.

<p><i>DEVELOPMENT AND MATERNAL INTERACTION</i></p> <p>Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta Suomi</p>	
<p>3.</p> <p>Şengül-Inal, Gülbin, et al. "Maternal Education, Early Language Skills, and Mother–Child Interactions across Three Welfare States." <i>Journal of Marriage and Family</i>, vol. 87, no. 4, 2025, pp. 1549–70, https://doi.org/10.1111/jomf.13087.</p> <p>USA, Norja & Saksa</p>	<p>Lapset ja äidit olivat kotoisin Norjasta, Saksasta ja Yhdysvalloista. Iältään lapset ovat esikouluikäisiä.</p>
<p>4.</p> <p>Silvén, M. (2006). Hoivapuhe mahdollistaa lapsen huomion kiinnittämisen ja sen ylläpitämisen Psykologian laitos, Tampereen yliopisto Suomi</p>	<p>Vastasyntyneet vauvat</p>
<p>5.</p> <p>Arola, L., Paavola, L., Körkkö, P. (2009). <i>Äidin sensitiivisyys ja hoivapuheen perustajuuden vaihtelu – Yhteydet lapsen varhaisen kielen ja puheen kehitykseen</i>. Humanistinen tiedekunta/logopedia. Oulun yliopisto.</p>	<p>Kahdeksan äiti–lapsi-paria, jotka ovat osa Paavolan väitös-kirjatutkimuksen 27 parin kokonaisuudesta (ks. tarkemmin Paavola, 2006). Tutkittavien joukkoon valittiin</p>

Suomi	neljä eniten ja neljä vähiten sensiitiivisyyspis- teitä saanutta äitiä. Lapset olivat 10-30 kuukauden ikäisiä.
6. Rivero, M.; Vilaseca, R.; Cantero, M.-J.; Valls-Vidal, C.; Leiva, D. <i>Relations between Positive Parenting Behavior during Play and Child Language Development at Early Ages</i> . Children 2023 Espanja	Tutkimukseen osallistui 90 lasta, jotka olivat iältään 15-31 kk ikäisiä. Lisäksi 88 äitiä ja 76 isää osallistui.
7. Brushe ME, Mittinty MN, Gregory T, Haag D, Lynch JW, Reilly S, Melhuish E, Brinkman SA. <i>The Causal Effect of Parent-Child Interactions on Child Language Development at 3 and 4 Years</i> . Int J Lang Commun Disord. 2025 Iso-Britannia	6-48kk ikäiset lapset. 302 perhettä osallistui, mutta 166 jätettiin ulkopuolelle puuttuvan datan takia. Lopulliset vastaukset saatiin 296 perheeltä.
8.	Tutkimukseen osallistui 100 vanhempaa ja heidän lastaan. Kasr Al Ainin sairaalan

<p>Safwat, Rasha Farouk, and Aya R. Sheikhany. "Effect of Parent Interaction on Language Development in Children." <i>The Egyptian Journal of Otolaryngology</i>, vol. 30, no. 3, 2014, pp. 255–63, https://doi.org/10.4103/1012-5574.138488.</p> <p>Egypti</p>	<p>potilaita, jotka valittivat lastensa viivästynyttä kielenkehitystä. Lasten ikähaarukka oli 27-49kk.</p>
--	--

3.4 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi valikoitui analyysimenetelmäksemme, koska se on laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa laajasti käytetty analyysimenetelmä. Sen tarkoituksena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon sisällyttämällä myös sen informaation (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Sisällönanalyysi voi olla aineistolähtöinen, teoriasidonnainen tai teoriapohjainen. Sen avulla voidaan myös tiivistää laajoja aineistoja yksinkertaisempaan kokonaisuuteen. Tämän takia sisällönanalyysi sopii hyvin analyysimenetelmäksi tutkimukseemme.

Kyngäs, Kääriäinen & Mikkonen (2020) toteavat deduktiivisen analyysin sopivan laadulliseen tutkimukseen, sillä sen avulla on mahdollista tarjota laaja kuva tutkittavasta ilmiöstä. Luokittelimme aineistoista nousseita havaintoja ala-, ylä-, ja pääluokkiin, joista kerromme paremmin luvussa neljä. Aaltio ja kumppanit (2020) mainitsevat laadullisessa analyysissä tärkeäksi aineiston kuvailun, jotta lukijalle avautuisi mahdollisimman tarkasti aiheen konteksti.

4 TULOKSET

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valitsimme kahdeksan tutkimusartikkelia, joista kerättyä aineistoa tarkastelemme tässä luvussa tutkimuskysymys kerrallaan. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellämme pyrimme selvittämään, millä menetelmillä vanhempien vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kielen kehitykselle on tutkittu. Toinen tutkimuskysymyksemme tarkastelee vuorovaikutuksen merkitystä kielen kehityksen osa-alueille. Jaoimme teemat ala-, ylä- ja pääluokkiin. Kolmas tutkimuskysymyksemme käsittelee vuorovaikutuksen yhteyttä kielen kehitykselle ja vielä tarkemmin sitä, millainen vuorovaikutus on oleellista lapsen kielen kehittymiselle.

4.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys, millä menetelmillä vanhempien vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kielen kehitykselle on tutkittu?

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme käsittelee, mitä tutkimusmenetelmiä on käytetty vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tutkimiselle. Tutkimuksissa nousi esille useita tutkimusmenetelmiä, joista kyselyt olivat yleisimpiä. Tutkimuksissa 1, 2, 4, 6 ja 8 (Justice ym., 2019; Rantalainen, 2023; Silven, 2006; Rivero ym., 2023; Safwat & Sheikhany, 2014) menetelmänä olivat kyselyt. Kyselylomakkeet olivat täyttäneet lasten vanhemmat ja tutkijat analysoivat kyselylomakkeissa vuorovaikutustapoja. Tutkimuksessa 1 (Justice ym., 2019) Kyselylomakkeet täytettiin, kun lapset olivat 4-7 kuukauden ikäisiä ja toinen vaihe toteutettiin lasten ollessa kaksivuotiaita. Havainnointia ja vanhemman itsearviointia oli käytetty menetelminä tutkimuksissa 2 ja 4 (Rantalainen, 2023; Silven, 2006). Tutkimuksessa 4 (Silven, 2006) Tutkijat havainnoivat ja vertasivat kahta lukutapaa "Laajenna ja kysele" sekä "Nimeä ja korjaa". He pyrkivät selvittämään, kumpi edistää lapsen kielenkehitystä. Videointi oli menetelmänä tutkimuksissa 2, 4 ja 5 (Rantalainen, 2023; Silven, 2006; Arola ym., 2009). Tutkimuksessa 2 (Rantalainen, 2023) videointi tapahtui kotikäynneillä, joissa vuorovaikutustilanteet videoitiin. Videosta analysoitiin sekä vanhemman että lapsen vuorovaikutustapoja ja sen dynamiikan eroja. Tutkimuksissa

3 ja 7 (Şengül-Inal ym., 2025; Brushe ym. 2025) tutkijat arvioivat erilaisilla mittareilla. Esimerkiksi tutkimuksessa 7 (Brushe. ym. 2025) käytettiin syntymäkohorttitutkimusta määrittämään vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen pysyvää vaikutusta lasten kielenkehitykseen. Kieliarviointimenetelmänä käytettiin CELF-P2.

TAULUKKO 2. Millä menetelmillä vanhempien vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kielen kehitykselle on tutkittu?

Tutkimukset	Kyselyt	Havainnointi	Videointi	Erilaiset mittarit
Tutkimus 1	x			
Tutkimus 2	x	x	x	
Tutkimus 3				x
Tutkimus 4	x		x	
Tutkimus 5			x	
Tutkimus 6	x			
Tutkimus 7				x
Tutkimus 8	x			
Yhteensä	5	1	3	2

4.2 Toinen tutkimuskysymys, mille kielenkehityksen osa-alueille vanhemman vuorovaikutuksella on erityisesti merkitystä?

Toinen tutkimuskysymyksemme käsittelee vuorovaikutuksen merkitystä kielenkehityksen osa-alueisiin. Käytimme apuna analyysissämme luokittelua, sillä erilaisia kielen osa-alueita ilmeni paljon ja halusimme tiivistää saamamme tulokset kielen kehityksen osa-alueiden (Opetushallitus, 2022) mukaan. Alaluokiksi muodostuivat kuullun kielen (/puheen) ymmärtäminen, tuottava kommunikaatio (expressive communication), tuottava kieli (expressive vocabulary), sanavarasto, ymmärretty kieli (receptive vocabulary), kokonaiskielinen ikä, kokonaiskieli, kielen oppimisen nopeus, vastaanottava kommunikaatio (receptive communication), lapsen aloitteellinen vuorovaikutus, ilmaisu, tarkkaavuuden suuntaaminen (joint attention) ja esikielelliset taidot (prelinguistic skills). Jokaisessa tutkimuksessa mainittiin monta mahdollista kielen kehityksen osa-aluetta, joten jaoin nämä vielä yläluokkiin ja pääluokkiin. Taulukossa 3 esittelemme alaluokkien muodostumisen ja sen, missä tutkimusartikkeleissa mikäkin alaluokka on mainittu.

TAULUKKO 3. Alaluokat

Tutkimukset	Esikieliset taidot (prelinguistic skills)	Kuullun kielen ymmärtäminen	Sanavarasto	Tuottava kieli (expressive vocabulary)	Ymmärretty kieli (receptive vocabulary)	Kokonaiskielinek	Tarkkaavuuden suuntaaminen (joint attention)	Kielen oppimisen nopeus	Ilmaisu	Kokonaiskieli	Tuottava kommunikaatio (Expressive Communication)	Vastaanottava kommunikaatio (Receptive Communication)	Lapsen aloitteellisuus vuorovaikutuksessa
Tutkimus 1											X	X	
Tutkimus 2	X	X	X										X
Tutkimus 3				X	X								
Tutkimus 4		X	X				X	X					
Tutkimus 5			X		X								
Tutkimus 6		X							X	X			
Tutkimus 7										X			
Tutkimus 8						X							
Yhteensä	1	3	3	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1

Alaluokista muodostui kuusi yläluokkaa. Yläluokat ovat kielen ymmärtäminen, tuottavat osa-alueet, sanavarasto, kokonaiskieli, kielen oppiminen ja kommunikaatio. Yläluokat olivat luokiteltavissa myös kuuteen pääluokkaan kielen kehityksen osa-alueiden mukaisesti. Pääluokiksi muodostuivat kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielellinen muisti ja sanavarasto, kielitietoisuus, kielen käyttötaidot ja vuorovaikutustaidot (Opetushallitus, 2022). Taulukossa 4 esittelemme luokittelun tulokset.

TAULUKKO 4. Luokittelu pääluokiksi ja kielen kehityksen osa-alueiksi

Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
Kuullun kielen (/puheen) ymmärtäminen	Kielen ymmärtäminen	Kielen ymmärtämisen taidot
Tuottava kommunikaatio (Expressive Communication) Tuottava kieli (expressive vocabulary)	Tuottavat osa-alueet	Puheen tuottamisen taidot
Sanavarasto Ymmärretty kieli (receptive vocabulary)	Sanavarasto	Kielellinen muisti ja sanavarasto
Kokonaiskielinen ikä Kokonaiskieli	Kokonaiskieli	Kielitietoisuus
Kielen oppimisen nopeus	Kielen oppiminen	Kielen käyttötaidot
Vastaanottava kommunikaatio (Receptive Communication) Lapsen aloitteellisuus vuorovaikutuksessa Ilmaisuu Tarkkaavuuden suuntaaminen (joint attention) Esikielelliset taidot (prelinguistic skills)	Kommunikaatio	Vuorovaikutustaidot

Luokittelussa ideamme oli se, että saisimme vastaukset sidottua teoreettiseen viitekehykseen ja näin ollen pyrimme saamaan pääluokiksi kielen kehityksen osa-alueita mukailevat luokat. Osa alaluokista oli haasteellista jakaa yläluokkiin, sillä moni alaluokista meni limittäin monen eri kielen kehityksen osa-alueen kanssa. Esimerkiksi

tuottava kommunikaatio (Justice ym., 2019) olisi voinut mennä kommunikaatioluokkaan. Päädyimme laittamaan sen kuitenkin tuottavat osa-alueet yläluokkaan, sillä pääluokaksi muodostui puheen tuottamisen taidot. Tuottava kommunikaatio on myös osa puheen tuottamista kommunikaation ja vuorovaikutustaitojen lisäksi.

4.3 Kolmas tutkimuskysymys, millaisella vuorovaikutuksella on yhteys kielen kehitykselle?

Kolmannen tutkimuskysymyksemme tarkoituksena oli perehtyä siihen, millaisella vanhemman vuorovaikutuksella on lopulta yhteys lapsen kielen kehitykselle. Löysimme tutkimusartikkeleista puheen, sensitiivisyyden, vuorovaikutuksen laadun, vastavuoroisuuden ja vanhemman reagoitakyvyn vaikutukset lapsen kielen kehitykselle. Näistä teimme taulukon, josta huomaamme, että jokaisessa tutkimuksessa nimettiin kaksi tai enemmän vuorovaikutuksen osa-aluetta. Ks. taulukko 5.

TAULUKKO 5. Millaisella vuorovaikutuksella on yhteys kielen kehitykselle?

Tutkimukset	Puhe	Sensitiivisyys	Laatu	Vastavuoroisuus
Tutkimus 1		x	x	
Tutkimus 2	x	x		
Tutkimus 3		x	x	
Tutkimus 4		x		x
Tutkimus 5	x	x		
Tutkimus 6		x		
Tutkimus 7	x			x
Tutkimus 8		x	x	
Yhteensä	3	7	3	2

Taulukosta käy ilmi, että sensitiivisyys sai tutkimusten kesken eniten mainintoja. Sensitiivisyydestä mainittiin esimerkiksi tutkimuksessa 6 (Rivero ym., 2023) ja tutkimuksessa 3 (Şengül-Inal ym., 2025), jossa herkän vanhemmuuden kerrotaan olevan asian ytimessä. Myös tutkimus 4 (Silven, 2006) esittää sensitiivisyyden ja oikea-aikaisen tuen merkityksen kielen kehitykselle. Tutkimus 5 (Arola ym., 2009)

esittelee tärkeimpänä pointtinaan hoivapuheen perustajuuden, joka liittyy sensitiiviseen vuorovaikutukseen.

Vuorovaikutuksen laadulla ja lapselle puhumisella oli molemmilla kolme mainintaa tutkimusartikkeleissa. Vuorovaikutuksen laadusta kerrottiin tutkimuksissa 1 (Justice ym., 2019), 3 (Şengül-Inal ym., 2025) ja 8 (Safwat & Sheikhany, 2014). Näissä tutkimusartikkeleissa mainittiin vuorovaikutuksen laadulla olevan suuri merkitys kielen kehitykselle. Tutkimus 1 (Justice ym., 2019) ilmaisee köyhyyden vaikuttavan lapsen vanhemman kautta, ja tätä kautta köyhyys vaikuttaa myös siihen, millaista vuorovaikutusta vanhemmat voivat tarjota lapselleen. Justicen ja kumppanien (2019) tutkimuksessa kerrotaan siis köyhyyden vaikuttavan vuorovaikutuksen laatuun ja laadulla olevan vaikutusta lapsen kehitykselle.

Lapselle puhumisen merkitys korostui erityisesti tutkimuksessa 2 (Rantalainen, 2023), 5 (Arola ym., 2009) ja 7 (Brushe ym., 2025). Tutkimus 2 (Rantalainen, 2023) kertoo reagoivan vuorovaikutuksen edistävän kielen kehitystä, jolloin reagoivuus voi olla eleiden lisäksi puhuttua vuorovaikutusta. Tutkimus 5 (Arola ym., 2009) ilmaisee hoivapuheen merkitystä, joka on sensitiivisyyden lisäksi keskustelua tai yksipuolista puhetta lapsen kanssa. Tutkimuksessa 7 (Brushe ym., 2025) kerrotaan vanhempien ja lasten keskusteluiden auttavan kielen kehityksessä.

Vastavuoroisuuden käsitteen saimme kahdesta tutkimusartikkelista. Tutkimus 4 (Silven, 2006) mainitsee lapsen ja vanhemman välillä tapahtuvan vastavuoroisen vuorovaikutuksen tukevan kielen kehitystä. Brushen ja kumppaneiden (2025) tutkimuksessa 7 mainitsevat keskustelut lapsen ja aikuisen välillä ovat yksipuolisen puhumisen lisäksi myös vastavuoroisia.

5 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

5.1 Tulosten pohdinta

Tiedon keruumenetelmiä on lukemissamme artikkeleissa neljä. Erityisesti vanhemmille täytettäväksi annettu lomake nousi esille Tutkimuksissa 1, 2, 4, 6 ja 8 (Justice ym., 2019; Rantalainen, 2023; Silven, 2006; Rivero ym., 2023; Safwat & Sheikhany, 2014). On hyvä ymmärtää, että vanhemmat eivät välttämättä ole kielen kehityksen asiantuntijoita ja heidän täyttämässään lomakkeissa voi esiintyä virheitä tai puutteita. Havainnot voivat olla suhteellisen arkisia, eivät niinkään systemaattisia. Tämä puoltaa Paavola-Ruotsalaisen & Rantalaisen (2020) teoriaa, jossa kielenkehitystä pitäisi tulisi tarkastella todellisissa vuorovaikutustilanteissa. Videointi ja havainnointi tutkimuksissa 2, 4 ja 5 (Rantalainen, 2023; Silven, 2006; Arola ym., 2009) eivät anna tutkittavasta ilmiöstä laajaa kuvaa, sillä ne ovat suhteellisen lyhyitä pätkiä arjesta. On mahdollista, että niiden ulkopuolelle on jäänyt merkittäviä vuorovaikutuksen piirteitä huomaamatta.

Vuorovaikutuksen huomattiin vaikuttavan kaikkiin kielen kehityksen osa-alueisiin. Se vaikuttaa erityisesti lapsen vuorovaikutustaitoihin ja puheen tuottamisen taitoihin. Vuorovaikutuksen laadulla ja lapsen sensitiivisellä kohtaamisella on kuitenkin suuri vaikutus näiden osa-alueiden kehitykseen, sillä nämä alueet eivät kehity automaattisesti. Niemitalo-Haapola ja kumppanit (2020) mainitsevat erilaisten tilannetekijöiden huomioimisen, toisten ajatusten tulkinnan sekä kyvyn hyödyntää yhteistä jaettua tietoa olevan kielen muodollisten taitojen lisäksi välttämättömiä pragmaattisen eli kuullun kielen ymmärtämisen kehittymiseksi.

Vuorovaikutuksen on oltava laadukasta ja vanhemmalla oltava sensitiivisyyttä huomata ja reagoida lapsen tarpeisiin. Vanhemman sensitiivisyyden havaittiin tutkimuksissa 1, 2, 3, 4, 5, 6, ja 8 (Justice ym., 2019; Rantalainen, 2023; Şengül-Inal ym., 2025; Silven, 2006; Rivero ym., 2023; Arola ym., 2009; Safwat & Sheikany,

2014) lapsen kielenkehityksen kannalta merkitykselliseksi. Sensitiivisyys tarkoittaa vanhemman kykyä vastata lapsen toimintaan, aloitteisiin ja kommentoida erilaisia tilanteita (Paavola, 2006). Tutkimusartikkeleissamme huomattiin matalan tulotason sekä vanhemman masennuksen vaikuttavan lapsen sensitiiviseen kohtaamiseen. Esimerkiksi Justice, ym. (2019) mainitsevat köyhyysolosuhteiden johtavan vuorovaikutuksen heikkenemiseen.

Puhe tutkimuksissa 2, 5 ja 7 (Rantalainen, 2023; Arola ym., 2009; Brushe ym., 2025) sekä vastavuoroisuus tutkimuksissa 4 ja 7 (Silven, 2006; Brushe ym., 2025) osoittautuivat myös välttämättömiksi lapsen kielen kehitykselle. Puheella tarkoitetaan vanhemman puhetta lapselle ja vastavuoroisuus tarkoittaa molemminpuolista vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä.

Tutkimuksemme tulokset puolsivat vanhaa teoriaa, eikä uusia hätkähdyttäviä tuloksia syntynyt. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden mukaan kielen kehityksen osa-alueisiin kuuluvat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti sekä sanavarasto ja kielitietoisuus (Opetushallitus, 2022). Saimme tuloksiksemme juuri näihin osa-alueisiin sopivat vastaukset. Myös vanha teoria kertoo, että vanhemman ja lapsen virittäytyminen samaan aktivaation tasoon ja tunnetilaan ovat erittäin olennaisia lapsen kehityksen kannalta. Saman teorian mukaan myös vauvan pääsy vuorovaikutukseen on helpompaa silloin, kun vanhemmalla on häneen kosketus-, näkö- ja kuulokontakti. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen, 2020). Saamamme tulokset puoltavat näitä teorioita, sillä vanhemman sensitiivisyydellä ja vastavuoroisuudella huomattiin olevan vaikutusta myös tutkimuksissa 1,2,3,4,5,6,7 ja 8 (Justice ym., 2019; Rantalainen, 2023; Şengül-Inal ym., 2025; Silven, 2006; Rivero ym., 2023; Arola ym., 2009; Brushe ym., 2025; Safwat & Sheikhy, 2014).

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Toteutimme tämän kirjallisuuskatsauksen noudattamalla hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Näihin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkato. Kandidaatin tutkielman suunnitteluvaiheessa varmistimme tieteellisen toiminnan laadukkuuden

toimimalla systemaattisen kirjallisuuskatsauksen sekä Tampereen yliopiston ohjeiden mukaisesti. Myös tutkimuksen menetelmiä valittaessa sekä analyysia tehdessämme pyrimme mahdollisimman laadukkaaseen tutkimusotteeseen. Rehellisyyden osan alueen mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023) olemme suunnitelleet, toteuttaneet ja arvioineet tieteellistä toimintaamme sekä pyrimme tässä luvussa viestimään siitä avoimesti ja oikeudenmukaisesti. Tutkimuksessamme tutkittaviin kohdehenkilöihin liittyvät eettiset kysymykset kuten arvostus ja luotettavuus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023) eivät ole oleellisia tutkimusmenetelmätyypin valinnan vuoksi. Pyrimme esittämään arvostuksemme tieteellisten artikkeleiden kirjoittajia sekä tutkijoita kohtaan viittaamalla heidän tutkimusartikkeleihinsa asianmukaisella tavalla. Lopuksi tämä tutkielma on tarkastettu Turnit-plagiaatintunnistusohjelmalla, joka osoittaa tutkimuksemme alkuperäisyyden.

Törmäsimme tutkimusta tehdessämme muutamiin tutkimuseettisiin ongelmiin. Tutkimuksen luotettavuutta vähentävä tekijä on mahdollisten keskeisten tutkimusten poisjäänti aineistonkeruu- ja rajausvaiheessa (Petticrew & Roberts, 2006). Koimme tutkimuksemme aiheen hyvin laajaksi, sekä erilaisin termein tutkituksi ja tämän takia saimme tietokantahausta aluksi 47 007 artikkelia. Tarkasteltavien tutkimusten rajaus on hyvin tärkeä osa systemaattista kirjallisuuskatsausta ja tästä syystä olemme tehneet tiukan rajauksen. Tästä syystä on kuitenkin myös mahdollista, että jotkin oleelliset tutkimukset ovat jääneet kirjallisuuskatsauksemme ulkopuolelle. Artikkeleita pyrittiin rajaamaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen ohjeiden mukaisesti esimerkiksi valitsemalla vertaisarvioidut ja 2000–2025-luvuilla tehdyt tutkimukset. Tämän jälkeen lähdimme rajaamaan tutkimuksia otsikkoja ja tiivistelmiä lukemalla. Keskeisiä tutkimuksia saattoi jäädä aineiston ulkopuolelle myös tässä rajausvaiheessa. Pyrimme tekemään eettistä pohdintaa ja itsereflektiota aiheen rajauksesta ja hakutermeistämme, sillä emme pystyneet käymään monia kymmeniätuhansia hakutuloksia läpi. Vapaasti lukemalla huomasimme, että osa artikkeleista ei käsittele haluamaamme aihetta, vaan sivuaa sitä sen verran, että on silti päätynyt tietokantojen hakutuloksiin. Koko tekstien lukuvaiheessa valituista artikkeleistamme tippui pois vielä kaksi tutkimusta, sillä tutkimus niissä keskittyi vain vuorovaikutukseen, eikä vuorovaikutuksen lisäksi myös kielen kehittymiseen. Tietokantojen hakutuloksista löysimme otsikkotason rajauksella vielä kaksi uutta tutkimusta (Brushe. ym. 2025; Safwat & Sheikhany, 2014), jotka otimme

tutkimuksemme aiheen kannalta epäsovovien artikkelien tilalle. Kaiken tämän rajauspohdinnan ja mahdollisten ulkopuolelle jääneiden artikkelien vuoksi tutkimuksen tuloksiin tulee suhtautua kriittisesti.

Kandidaatin tutkielman toteuttaminen onnistui parityönä hyvin. Pareittain työskentely mahdollisti yhteisen suunnittelun sekä pohdinnan. Kirjoitusprosessin aikana pystyimme jakamaan työmäärää, esimerkiksi toinen otti enemmän vastuuta artikkelien lukemisesta ja toinen taas etsi muita lähteitä. Pareittain työskenneltäessä pystyimme vertailemaan erilaisia näkökulmia ja saada parilta tukea kirjoitusprosessiin. Parityö antaa myös mahdollisuuden kehittäväälle palautteelle kirjoittajien välillä. Voimme siis sanoa, että kirjoitusprosessi oli monipuolisempi kahdestaan kuin mitä se olisi ollut yksin.

Kirjallisuuskatsauksemme luotettavuuteen yhteydessä olevia tekijöitä voivat olla vielä esimerkiksi tutkimuksen aineiston laajuus sekä laaja maantieteellinen ja kulttuurinen aluejakauma, sillä tarkastelimme aineistoja eri maanosista. Kirjallisuuskatsauksessamme tarkastelimme kahdeksaa tutkimusta, joka on kandidaatin tutkielman riittävä määrä aineistoja. Vaikka se onkin riittävä määrä tutkimuksia kandidaattitutkielmalle, ei se millään voi antaa täydellistä kuvaa tutkitusta aiheesta. Tämän seurauksena osa tuloksista saattaa painottua eri lailla verrattuna laajempaan aineistoon.

5.3 Tekoäly

Tutkimuksessamme käytimme tekoälyä (Microsoft Copilot ja ChatGPT free) avuksemme suomentamaan kansainvälisiä artikkeleita. Tiedostamme tekoälyn käyttöön liittyvät eettiset riskit ja tarkastelimme sen tuottamia suomennoksia kriittisesti. Vertasimme tekoälyn kääntämää kappaletta omiin käännöksiimme sekä tarkistimme, etteivät käännökset eroa huomattavasti toisistaan asiasisällöllisesti. Tekoälyä emme käyttäneet muuhun kuin kääntämisen tueksi, sillä sen tuottaman tiedon kanssa täytyy olla hyvin kriittinen. Tampereen yliopiston IT-palvelut (2025) suosittelee tekoälyä käytettäväksi opintojen tukena, ei korvaamaan ymmärrystä. Koimme tekoälyn käytön hyödylliseksi kielen kääntämisessä, sillä se säästi aikaamme ja sen eettinen käyttö opintojen tukena on sallittua.

5.4 Jatkotutkimusideoita

Tutkimuksestamme voi huomata, kuinka laaja aihe vuorovaikutus ja sen merkitys lapsen kielen kehitykselle on. Mielestämme tämän aiheen voisi vielä viedä varhaiskasvatusmaailmaan ja tutkia sitä, miten kasvattajan vuorovaikutuksen merkitys näkyy lasten varhaiskasvatusarjessa. Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) mainitaan lapsen ja varhaiskasvattajan välillä pysyvien vuorovaikutussuhteiden olevan varhaiskasvatuksen tavoite. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Vuorovaikutussuhteet edistävät myös oppimista (VASU, 2022). Tällaisessa tutkimuksessa olisi hyvin mielenkiintoista kuulla varhaiskasvattajien omia näkemyksiä aiheesta. Tutkimuksen toteuttaminen haastatteluilla olisi silloin mielestämme hyvä vaihtoehto.

Kielen kehityksen kannalta mielenkiintoinen jatkotutkimusidea voisi koskea ikää, milloin kielen kehityksen osa-alueet aktivoituvat. Tutkimustamme perusteluna käyttäen voidaan sanoa, että kielen ymmärtämisen -taidot aktivoituvat aikaisemmin kuin kielen tuottamisen -taidot. Lapset kuitenkin kehittyvät yksilöllisesti, joten taitojen oppimiseen ei ole oikeaa ikää. Lisäksi jatkotutkimusideoita voisivat olla esimerkiksi sellaiset, missä tutkitaan muidenkin osa-alueiden kuin vain vuorovaikutuksen merkitystä kielen oppimiselle tai puheen tuottamiselle.

LÄHTEET

Aaltio, Puusa & Juuti (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma9911131578505973

Aveyard, H. 2014. *Doing a literature review in health and social care: a practical guide*. Third edition.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma997116576905973

Elo, S. Kujala, O. Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). *Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen*. Vsk. 34, nro 4. S. 215-225.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/176jdvt/cdi_proquest_journals_2767488302

Johansson, K. (2007). *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turun yliopisto.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2012). *Pienten sanat: lasten äänteellinen kehitys*. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kyngäs, K. & Kaakinen, P. (2020). Deductive content analysis. S. 26–34. Teoksessa Kyngäs, K. Kääriäinen, M (toim) & Mikkonen, K. (toim) (2020). *The application of content analysis in nursing science research*.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma9911207678305973

Opetushallitus. (2022). *Kielenkehityksen osa-alueet*. Helsinki.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielen-kehityksen-osa-alueet>

Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Helsinki.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf

Paavola, L. (2006). *Kielen oppimisen perusta rakentuu vanhemman ja lapsen yhteistyöllä*. Väitöksen alkajaisesitys. Oulun yliopisto.

<https://journal.fi/virittaja/article/view/40527/9953?acceptCookies=1>

Paavola-Ruotsalainen, L. & Rantalainen, K. (2020) Varhaiset vuorovaikutustaidot. Teoksessa Niemitalo-Haapoja, E., Haapala, S., Ukkola, S., Dindar, K. (2020) *Lapsen kielenkehitys vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. Jyväskylä. Ps-kustannus.

Petticrew, M. & Roberts, H. (2006). *Systematic reviews in the social sciences: a practical guide*.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma999925634205973

Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja.

https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) (2003). *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 4. uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Tampereen yliopiston It- palvelut. *Tekoäly*.

<https://www.tuni.fi/fi/it-palvelut/kasikirja/tekoaly> Viitattu 10.12.2025.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma999832334205973

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Helsinki. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

TUTKIMUSAINEISTO

Arola, L., Paavola, L., & Körkkö, P. (2009). Äidin sensitiivisyys ja hoivapuheen perustajuuden vaihtelu – yhteydet lapsen varhaisen kielen ja puheen kehitykseen. *Puhe ja kieli*, 29:3, 145–162. Humanistinen tiedekunta, Logopedia, Oulun yliopisto. <https://journal.fi/pk/article/view/4772/4478>

Brushe, M. E., Mittinty, M. N., Gregory, T., Haag, D., Lynch, J. W., Reilly, S., Melhuish, E., & Brinkman, S. A. (2025). The causal effect of parent-child interactions on child language development at 3 and 4 years. *International Journal of Language & Communication Disorders*.

Justice, L. M., Jiang, H., Purtell, K. M., Schmeer, K. K., & Boone, K. (2019). Conditions of poverty, parent-child interactions, and toddlers' early language skills in low-income families. *Maternal and Child Health Journal*, 23(7), 971–978. <https://doi.org/10.1007/s10995-018-02726-9>

Rantalainen, K. (2023). *Early language development: Relationships with social-emotional/behavioural development and maternal interaction*. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta.

Rivero, M., Vilaseca, R., Cantero, M.-J., Valls-Vidal, C., & Leiva, D. (2023). Relations between positive parenting behavior during play and child language development at early ages. *Children*. 2023, 10, 505. <https://doi.org/10.3390/children10030505>

Safwat, R. F., & Sheikhy, A. R. (2014). Effect of parent interaction on language development in children. *The Egyptian Journal of Otolaryngology*, 30(3), 255–263. <https://doi.org/10.4103/1012-5574.138488>

Şengül-Inal, G., Leseman, P., & Tavecchio, L. (2025). Maternal education, early language skills, and mother-child interactions across three welfare states. *Journal of Marriage and Family*, 87(4), 1549–1570. <https://doi.org/10.1111/jomf.13087>

Silvén, M. (2006). Mitä varhainen vuorovaikutus ja 2-vuotiaan kielitaito kertovat kehityksen jatkumosta? *Puhe Ja Kieli*, 26(2), 115-122. Psykologian laitos, Tampereen yliopisto. <https://journal.fi/pk/article/view/6657>